"جۇڭگو استىعى! جۇڭگو كەسەسى"!

باس شۆجي حالقپەن ەتەنە
□ شينحۋا اگەنتسىگىنىڭ تىلشىلەرى

تاڭ ساردە بەيداحۋاڭ توبى چيشيڭ ەگىس الاڭى شەكتى سەرىكتەستىگى 3 ـ باسقارۋ اۋماعىنىڭ اۋىل شارۋاشىلىق ماشينا-لارىنا جاۋاپتى ورىنباسار مەڭگەرۋشىسى لۇ شياڭداۋ كۇرىش اتىزىنىڭ جاننا كەلىپ، ەگىنشىلەردىڭ اۋىل شارۋاشىلىق ماشينالارىن جوندەۋىنە جەتەكشىلىك ەتىپ، الداعى قاريا-لاستقا دايىندىق جاسادى.

ۋشى ـ قيىرنا كوز جەتپەيتىن چيشيڭ ەگىس الاڭىنىڭ 10 ملڭ مۇلىق ەگىن الابى بەينە ٴبىر التسداي جارقىراعان "الپ كىلەمەدەي" كوسىلىپ جاتىر، 4 جىلدىڭ الدىنداعى سول ٴسات لۇ شياڭداۋدىڭ ەسىنە ەرىكسىز ورالا بەرەدى. سوندا باس شۆجي شي جينپيڭ وسى ارادا تەرەڭ سۇيىسپەنشىلىكپەن بىلاي دەگەن ەدى: "بۇل جەردى كورگەن ادامنىڭ كوزى تويمايدى ەكەن، كەيىن ۋاي بولسا تاعى دا كەلەمىن".

2018 ـ جىلى 9 ـ ايدىڭ 25 ـ كۇنى تۇڭعىش رەتكى جۇڭگو شارۋالار مول ٴونىم مەرەكەسى وتە بەرە، باس شۆجي شي جينپيڭ حيلۇڭجياڭداعى تىڭ يگەرۋ جيانسانجياڭ باسقارۋ مەكەمەسىنە كەلىپ قىزمەت تەكسەرىپ، تەكسەرۋ ـ زەرتتەۋ جۇرگىزدى. ول ورىلىپ جاتقان ەگىس القابىنا كەلىپ، كۇرىشتىڭ جينالۋ جاعدايىن تەكسەرىپ كوردى. باس شۆجيدىڭ كەلگەنىن كورگەن كومباين شوفەرلارى كومبايندارىنان ٴتۇسپ قاۋماليا كەلىپ، باس شۆجيگە اماندا-ستى.

باس شۆجي شي جينپيڭنىڭ كوپشىلىك پەن نەگىزگى ٴساتتى لۇ شياڭداۋ-دىڭ ٴالى كوز الدىندا تۇر: "ٴبىز ٴۇي قامى جايىندا، ٴتۇسىم، استىقتىڭ باعاسى، وتباسى كىرىسى جانە بالالارىمىزدىڭ جۇمىستانۋى تۇرالى ەڭگىمەلەستىك، باس شۆجي وسىلار-دىڭ بارلىعىنا كوڭىل اۋدارادى. ول كىسى ەگىس الاڭىمىزدىڭ ماشينالاسپ، ينفورماتسيالانسپ، زەردەلەنپ داۋىن كەرەمەت ەكەن دەپ القادى، ٴۇشىنشى ۇرپاق بەيداحۋاڭدىق رەتىندە، مەن ٴوزىمدى ايرىقشا داڭقى سەزىندىم"!

ٴالمەيساقتان يەن جاتقان جەردەن جۇڭگونىڭ ەك ۇلكەن تاۋار استىق بازاسىنا اينالعانا دەيىن جۇڭگولىقتاردىڭ ىشەر اس، كيەر كيىم ماسەلەسىن شەشۋگە وراسان زور ۇلەس قوسقان بەيداحۋاڭ "تاڭعى ساعات ٴۇش جارىمدا تۇرىپ، جۇلدىز جاملىپ ورالاتىن، مۇز بولىپ قاتىپ قالعان ءومانى كەمىرىپ، قاردىڭ سۇڭن سورپا قىلىپ ىشكەن" جاپالى جىلدارعا قوش ايتىپ، عىلىم ـ تەحنيكانىڭ داڭقى تەز، اۋىل شارۋاشىلعىنىڭ جەتىستىكتەرى ەڭ كوپ، جۇمىسشى ـ قىزمەتكەرلەر ەڭ كوپ يگىلىككە كەنەلگەن جاڭا داۋىرگە كىرا بولدى.

"بۇرىن ەگىن ەكۇ ادامدى ابدەن تيتىقتاتاتىن شارۋا دەپ بىلەتىن ەدىك، قازىر عىلىم ـ تەحنيكالىق ٴتاسىلدىڭ ارقاسىندا ەندىگارى تابيعاتقا سۇيەنىپ كۇنەلتپەيتىن بولدىق"! كەزىندە ەگىنشىلىكتى تاستاماق بولعان جوڭ دىحۋا قازىر ۇلگى كورسەتەتىن وتباسىنا اينالىپ، جىلىنا 150 ملڭ يۇاننان اسا كىرىس كىرگىزىپ وتىر. بۇل ارادا شوفەر كەرەك ەتپەيتىن اۋىل شارۋاشىلىعى ماشينالا-رىمەن زەردەلى باپتاپ ـ باسقارۋ ارقىلى جۇمىس جۇرگىزەتىن 100 مۇلىق سناق بازا-سىندا جەر جىرتۋ، تۇقىم سەبۋ، باپتاۋ، جينۇ سياقتى باستى بۇيىندار ادامسىز، زەردەلى تا-سىلمەن قاشقىتان جۇمىس جۇرگىزۇدى جانە باسقارۇدى جۇزەگە اسىرىپ، "اۋىل شارۋا-شىلعىن وسىزماناندىرۇعا عىلىم ـ تەحنيكامەن قانات ٴبىتىرۇدىڭ" جاندى مىسالىنا اينالعان.

قولمەن تۇقىم سەبۋدىڭ ورنىن ەلەكتر قۇاتىمەن قوزعالاتىن ماشينامەن تۇقىم سەبۋ، تورسىق ارقالاپ ٴدارى شاشۇدىڭ ورنىن ۇشقىنسىز ۇشاقپەن ٴدارى شاشۇ باسپە، تە-ڭايتقىشتى جوعارى جىلدامدىقپەن جاننان بويلاتىپ بەرۋ ٴادىسى جول نۇسقاۋ جۇيە-سىمەن جابدىقتالپ، ەگىس الاڭدارى اۋىل شارۋاشىلعى ماتەريالدارىن دايىندا‌ۋ، ەگىس ۋاقىتىندا باپتاۋ، تەحنيكا جالپىلاستىرۇ جانە كۇزگى استىق ساتىپ الۇ جۇمىستارىن ٴبىر تۇتاس جۇرگىزەتىن بولدى... عىلىم ـ تەحنيكامەن قۇات ۇستەۋ ارقىلى چيشيڭ ەگىس الاڭى ساپالى، مول ٴتۇسىمدى، جو-عارى ٴونىمدى جولعا ٴتۇسپ، 2021 ـ جىلى ٴوندىرىس جالپى ٴونىم قۇنىن ٴبىر ميلليارد 385 ميلليون يۇانعا، جان باسىندىق قولدانى تابىستى 32 ملڭ يۇانعا، استىقتىڭ جالپى ٴتۇ-سىمىن ٴبىر ميلليارد 450 ميلليون جىڭا جەتكىزدى، وسلايشا "پاراساتتى اۋىل شارۋاشىلمى" وسى جەردە مول جەمىس بەرۋدە.

"ٴوز كەسەمزدى مىقتى ۇستاۋىمىز كەرەك، مۇندا ٴوز كۇشىمىزگە سۇيەنگەندە عانا ٴوزىمىزدى الۇەتتەندىرە الامىز". بەيداحۋاڭ دالمە ـ ٴدال اۋىل شارۋاشىلعى جانە اۋىل شارۋاشىلعى ماشينالارى ورتالعا-نىڭ 1 ـ قاباتىنداعى زالدا كورمە سورەسىنە تولتىرا تىزىلگەن، سول جەردە وندىرىلگەن كۇرىش مايى، بۇرشاق ٴسۇتى سياقتى ٴتۇر-لى اۋىل شارۋاشىلعى ونىمدەرىنە باس شۆجي شي جينپيڭنىڭ جاقىنداپ بارىپ، قوس ۇسىن تولتىرا ٴبىر كەسە كۇرىش كوتەرىپ، تەرەڭنەن تولاپ: "جۇڭگو استىعى! جۇڭگو كەسەسى"! دە-گەنىن بەيداحۋاڭ اۋىل شارۋاشىلعى تىڭ يگەرۋ توبى شەكتى سەرىكتەستىگى پارتكومىنىڭ ٴبىرىنشى حاتشىسى، القا باستىعى ۋاڭ شۋۇسۇڭ ەشقاشان ۇمتىپاق ەمەس.

ەگىن ماشينا ۇستاپ، دانىنە ٴۇڭگىلەپ، توپىراعىن تەكسەرىپ، تەحنيكا جاينى سۇراعان باس شۆجي شي جينپيڭنىڭ استىق حاڭوپسىزدى-گىن ٴاردايىم ەسىنەن شىعارمايتىندىعى بەيداح-ۋاڭدىقتارعا ايرىقشا شابىت بەرىپ، جاۋاپكەرشى-لىكتىڭ سالماقتى ەكەنىن تەرەڭ سەزىندىردى.

جۇڭگو داستارقانىنداعى ٴار 9 كەسە استىڭ ٴبىر كەسەسى مەملەكەتتىڭ استىق حا-ڭوپسىزدىگىن قورعايتىن ماڭىزدى "ورنەقتىر-عىش" رەتىندەگى حيلۇڭجياڭنان شعادى. قارا توپىراققا "جاسىل ٴتۇس قوسپ"، "ەگىستىك جەرلەردىڭ ىشىندەگى مسىق ايۇدى" ويداعى-داي قورعاۋ، ويداعىداي پايدالانۋ "ٴىرى ەلدىڭ استىق قامباسى" ٴسوزسىز جاۋاپ بەرۋگە ٴتيىستى سۇراۋ سانالادى.

چيشيڭ ەگىس الاڭى جۇڭگو اۋىل شارۋاشىلعى علىم اكادەمياسى، جۇڭگو اۋىل شارۋاشىلعى داشۇەسى سياقتى عىلىمي زەرتتەۋ اكادەميا ـ مەكتەپتەرىمەن سەلبەسپ، 200 باقىلاۋ ـ ولشەۋ ٴتۇيىننىن قۇرىپ، ٴبىر ميللىون مۇدان استام ەگىستىك جەردى قامتىعان ۇلكەن ساندى مالىمەت قالپىتاستىرىپ، قارا توپىراقتى قورعاۋعا ساندى مال-مەت تىرەگىن ۇسىندى؛ توپىراق قۇنارلىلىعى-نىڭ ورنالاسىمنا قاراي قارا توپىراقتى قور-عاۋدى دارەجەگە ٴبولىپ باسقاردى؛ دارەجە بويىنشا قارا توپىراقتى ەگىستىك جەردى قورعاۋ شارالارىن بەلگىلەپ، "اتىز باستىعى ٴتۇزىمى" بويىنشا قىزمەت باعالاۋ ٴتۇزىمىن ورناتتى... ساباق ـ توپاندى اتىزعا قايتارۋ، توپىراقتىڭ قۇرامىن ولشەپ تىڭايتقىش بەرۋ، قورعاۋ سيپاتىندا ەگىس جۇمستارىن جۇرگىزۇ سياقتى شارالاردى جالپىلاستىرۇ ارقىلى بۇل جەردىڭ توپىراعىندا ورگانيكا-لىق زات قۇرامى 2014 ـ جىلعى 08. 4تەن 2021 ـ جىلى 279. 4كە جوعارىلادى.

لۇ شياڭداۋ بىلاي دەدى: "توپىراقتا نە كەم بولسا، ٴبىز سونى تولقتايمىز، حيميالىق تىڭايتقىشتىڭ ورنىنا نەعۇرلىم كوپ ورگانيكا-لىق تىڭايتقىش قولدانىپ، قارا توپىراقتى مسىق ايۇدى قورعاناداي قاستەرلەپ، يەك ارتار سۇيەنىشىمىزدى قورعايمىز".

كۇزدىڭ قوڭىر سامالى ەسپ، كۇرىش اتىزى تولقىن اتادى. لۇ شياڭداۋ ماڭداي تەرىن ٴسۇرتپ تاستاپ، جارقىلداي ٴۇن قاتتى: "جۇڭگونىڭ كەسەسىنە اناعۇرلىم كوپ، اناعۇرلىم جاقسى جۇڭگو استىعىن سالۇعا سەنىمىمىز كامىل، نەگىزىمىز بەكەم"!

(تىلشىلەر چىن سۇڭ، يان شياۇيۇي)

(شينحۋا اگەنتسىگىنىڭ 9 ـ ايدىڭ 29 ـ كۇنى حاربىننەن بەرگەن حابارى)

(باسى 1 ـ بەتتە)

ەتنوگرافيالىق مۇراجايدىڭ ٴبىرىنشى قابا-تىنداعى كورمەدە ٴبىر توپ ەسكى زاتتار كورسەتىلگەن. ولاردىڭ ىشىندە ەسكى ۇيلەنۋ كيىمدەرى، ەسكى ۇيلەنۋ شاتىرى، ەسكى ۇيلەنۋ كارتاسى، ەسكى ۇيلەنۋ شاراپ قۇيعىشى، ەسكى ۇيلەنۋ شاي قۇيعىشى، ەسكى ۇيلەنۋ شىنى ىدىسى، ەسكى ۇيلەنۋ ساندىعى، ەسكى ۇيلەنۋ كەرەۋەتى، ەسكى ۇيلەنۋ ۇيقى ورىنداعى ەسكى ۇيلەنۋ كيىمدەر